

**SPOŁECZNE CZYNNIKI
UPADKU I TRWANIA**

KLUBÓW
SPORTOWYCH

**W OKRESIE TRANSFORMACJI
USTROJOWEJ W POLSCE**

SPOŁECZNE CZYNNIKI
UPADKU I TRWANIA

KLUBÓW

SPORTOWYCH

W OKRESIE TRANSFORMACJI
USTROJOWEJ W POLSCE

DOBROŚŁAW
MAŃKOWSKI

WYDAWNICTWO
UNIwersytetu GDAŃSKIEGO

GDAŃSK 2024

Recenzent
Dr hab. Michał Lenartowicz, prof. AWF

Redaktor Wydawnictwa
Elżbieta Michalak-Witkowska

Korekta
Dorota Rybak

Projekt okładki i stron tytułowych
Studio Spectro

Skład i łamanie
Mariusz Szewczyk

Publikacja sfinansowana ze środków
Prorektora ds. Badań Naukowych Uniwersytetu Gdańskiego,
Wydziału Nauk Społecznych Uniwersytetu Gdańskiego
oraz Instytutu Socjologii Wydziału Nauk Społecznych Uniwersytetu Gdańskiego

© Copyright by Uniwersytet Gdański
Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego

ISBN 978-83-8206-622-7

Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego
ul. Armii Krajowej 119/121, 81-824 Sopot
tel. +48 58 523 11 37, tel. kom. +48 725 991 206
e-mail: wydawnictwo@ug.edu.pl
wydawnictwo.ug.edu.pl

Księgarnia internetowa: wydawnictwo.ug.edu.pl/sklep/

Druk i oprawa
Zakład Poligrafii Uniwersytetu Gdańskiego
ul. Armii Krajowej 119/121, 81-824 Sopot
tel. +48 58 523 14 49

Spis treści

Wstęp	9
Rozdział I. Socjologia organizacji, nowy instytucjonalizm i studia nad organizacjami sportowymi	19
1. Socjologia organizacji	19
2. Instytucje i instytucjonalizm	22
2.1. Instytucje	22
2.2. Nowy instytucjonalizm w socjologii i ekonomii	27
Rozdział II. Organizacja sportowa – klub sportowy	35
1. Instytucjonalny wymiar sportu	35
2. Organizacje sportowe	40
2.1. Klub sportowy jako organizacja sportowa	43
2.2. Klub sportowy w polskim systemie sportu	45
2.2.1. Klub sportowy w Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej	45
2.2.2. Klub sportowy w systemie sportu po 1989 roku	52
2.3. Klub sportowy – zarys definicyjny	55
Rozdział III. Transformacja i sport	59
1. Transformacja ustrojowa a sport – wprowadzenie	59
1.1. Transformacja – zarys definicyjny	60
1.2. Badania nad transformacją	61
1.3. Ramy czasowe transformacji w Polsce	64
1.4. Periodyzacja okresu transformacji	67
1.5. Podsumowanie	69
2. Sport w transformacji ustrojowej w Polsce	69
2.1. Sport w Polsce przed 1989 rokiem	71
2.2. Początki transformacji w sporcie w Gdańsku	74
2.3. Zmiany w przemyśle a zmiany w sporcie	76

2.4. Polityka państwa a sport	82
2.5. Wojskowe Kluby Sportowe w czasie transformacji	90
2.6. Gwardyjskie Kluby Sportowe w czasie transformacji	92
2.7. Pozostałe organizacje sportowe w czasie transformacji	94
2.8. Podsumowanie	98
Rozdział IV. Robotniczy Klub Sportowy Stoczniovec Gdańsk – studium przypadku	99
1. Historia RKS Stoczniovec Gdańsk w Polsce Ludowej	99
2. Transformacja ustrojowa – początek	103
3. Eliminacja państwa z pola sportu a działalność klubu sportowego	106
4. Relacja klub sportowy a zakłady przemysłowe	109
5. Erozja relacji międzyorganizacyjnej	115
6. Wprowadzanie zmian w organizacji sportowej	121
7. Działania naprawcze po restrukturyzacji Stoczniovec	131
8. Hala Olivia	134
9. Pracowniczki i pracownicy, zawodniczki i zawodnicy w okresie transformacji	139
10. Działacze Stoczniovec i ich kapitał społeczny	143
11. Sponsorzy	151
12. Pozostałe strategiczne działania w organizacji	153
13. Stabilność organizacyjno-finansowa	155
14. Los pozostałych sekcji sportowych po odłączeniu się od Stoczniovec	156
Rozdział V. Klub Sportowy Spójnia Gdańsk – studium przypadku	161
1. Historia KS Spójni Gdańsk w Polsce Ludowej	161
2. Relacja klub sportowy a spółdzielczość w Polsce Ludowej	166
3. Transformacja ustrojowa – początek	172
4. Eliminacja państwa z pola sportu a działalność klubu sportowego	175
5. Pierwszy etap zmian w Spójni w okresie transformacji	179
6. Drugi etap zmian w klubie sportowym	185
7. Trzeci etap zmian organizacyjnych	190
8. Działalność klubu sportowego w latach 1993–2001	193
9. Hala Spójni	198

10. Deinstytucjonalizacja klubu	203
11. Los pozostałych sekcji sportowych po odłączeniu się od Spójni	211
11.1. Od Spójni Gdańsk do Sopotkiego Klubu Lekkoatletycznego	211
11.2. Sekcja zapaśnicza i jej losy	212
11.3. Sekcja siatkówki mężczyzn i kobiet	213
11.4. Sekcja koszykówki mężczyzn	214
11.5. Z Gdańska do Gdyni, czyli losy sekcji koszykówki kobiet	215
 Rozdział VI. Gwardyjski Klub Sportowy Wybrzeże Gdańsk – studium przypadku	 227
1. Historia GKS Wybrzeże Gdańsk w Polsce Ludowej	227
2. Relacja klubu sportowego z resortem spraw wewnętrznych w Polsce Ludowej	231
3. Wycofywanie się państwa z pola sportu a działalność gwardyjskich klubów sportowych	242
4. Transformacja ustrojowa w GKS Wybrzeżu: pierwszy etap zmian	249
5. Drugi etap zmian w okresie transformacji	253
5.1. Korsarze – sekcja koszykówki	254
6. Działalność klubu w latach 1996–2004	259
6.1. Obiekty sportowe	260
6.2. Działacze i ich kapitał społeczny	266
7. Sponsoring	273
8. Upadek Gdańskiego Klubu Sportowego Wybrzeże Gdańsk	274
8.1. Piłka ręczna	277
8.2. Judo	281
8.3. Żużel	282
9. Los pozostałych sekcji sportowych Wybrzeża	292
 Rozdział VII. Podsumowanie, wyniki badania, ograniczenia i implikacje na przyszłość	 295
1. Najważniejsze odkrycia wynikające z badania	296
1.1. Czas transformacji w sporcie	296
1.2. Główne problemy transformacji	298
1.3. Czynniki wpływające na proces reinstytucjonalizacji	310
1.3.1. Zasoby materialne (infrastruktura, środki finansowe)	310

1.3.2. Zasoby ludzkie – w tym kapitał społeczny i kompetencje społeczne działaczy	313
1.3.3. Walka o zasoby	319
1.3.4. Pozostałe czynniki	320
1.3.5. Transformacyjna reinstytucjonalizacja organizacji sportowej	321
1.4. Czynniki wpływające na proces deinstytucjonalizacji	322
1.4.1. Zasoby materialne (infrastruktura, środki finansowe)	322
1.4.2. Zasoby ludzkie (w tym kapitał społeczny i kompetencje społeczne działaczy)	325
1.4.3. Walka o zasoby	327
1.4.4. Pozostałe czynniki	329
1.4.5. Transformacyjna deinstytucjonalizacja organizacji sportowej	333
2. Ograniczenia badania	333
3. Implikacje na przyszłość	335
3.1. Wykorzystanie studium przypadku	338
3.2. Wykorzystanie ramy teoretyczno-analitycznej	339
Zakończenie	341
Suplement – o ścieżkach metodologicznych słów kilka	345
1. Koncepcja projektu badawczego	345
1.2. Cele naukowe projektu badawczego	346
1.3. Główne pytania badawcze	347
2. Rama teoretyczna projektu badawczego	348
2.1. Teoria pól Neila Fligsteina i Douga McAdama	352
2.2. Koncepcja deinstytucjonalizacji Christine Oliver	357
2.3. Rama teoretyczna jako synteza koncepcji Fligsteina i McAdama z koncepcją Oliver	363
3. Podejście badawcze – studium przypadku	365
3.1. Analiza danych zastanych	367
3.2. Wywiad swobodny ukierunkowany	369
3.3. Analiza zebranych danych	372
Bibliografia	375

Wstęp

Z opublikowanej w 1976 roku książki Stefana Sieniarskiego *Sport w Polsce* możemy dowiedzieć się o blaskach i cieniach rywalizacji polskich sportowców. Na samym końcu tej publikacji autor dodaje: „Coraz większe sukcesy polskiego sportu na arenie międzynarodowej, a także znaczny wzrost zasięgu działania masowych organizacji wychowania fizycznego zawdzięczamy w dużym stopniu ofiarnym działaczom. Większość z nich pracuje niemal bezimiennie; jest to najlepszym świadectwem, jak bardzo umiłowali sport, któremu poświęcają cały niemal wolny czas po pracy zawodowej. Wielu polskich działaczy piastuje odpowiedzialne funkcje w międzynarodowych federacjach. Dodać tu trzeba, że pozycje tych działaczy w międzynarodowym ruchu sportowym odpowiadają w przybliżeniu roli, jaką odgrywają polscy reprezentanci danej gałęzi sportu” (Sieniarski 1976: 203).

W książce tej działaczom sportowym nie poświęcono już ani słowa więcej. Pomijam tutaj cały kontekst socjalistycznej propagandy i cenzury – skupiam się na tym, że w książce o sporcie znalazł się zaledwie bardzo krótki fragment o roli działaczy sportowych w sporcie instytucjonalnym. Ich działalność traktuje się z jednej strony wprost jako ważną, z drugiej zaś – niewidoczną. W okresie po upadku komunizmu w Polsce rola działaczy i ich – nazwijmy to – „widoczność społeczna” się nie zmieniły. Osoby te oraz pełnione przez nie funkcje pozostają tak samo niewidoczne, jak struktury organizacyjne w polu instytucjonalnym sportu. Sport interpretowany jest przez zachowania i działania zawodniczek i zawodników

oraz – przede wszystkim – ich rywalizację na sportowych arenach. Widocznymi postaciami są także trenerki i trenerzy. Wszystko zaś, co tworzy pole instytucjonalne sportu, jest być może nie tyle niewidoczne, ile przezroczyste. Wszyscy wiedzą, że kluby sportowe istnieją, nikt jednak nie potrafi ich zdefiniować (choćby jako specyficzny typ organizacji). Kibice mają świadomość, że istnieją jacyś działacze sportowi, ale nie znają ich roli i funkcji w organizacjach sportowych. Stąd jedno z pierwszych pytań, jakie rodzi się w tym kontekście, brzmi następująco: w jaki sposób socjologia sportu ujmuje znaczenie i rolę działaczy sportowych? Jak badacze społeczni opisują działaczy sportowych, organizacje sportowe?

Przeglądając dotychczasowy dorobek w polu badawczym socjologii sportu w Polsce, trudno znaleźć odpowiedzi na te pytania. Nie ma badań i studiów, które zajmowałyby się szeroko instytucjonalnym ujęciem sportu, ze szczególnym naciskiem na działania aktorów społecznych, będących członkami organizacji sportowych, a niebędących zawodniczkami i zawodnikami, trenerkami i trenerami czy kibickami i kibicami. Okazuje się, że polska socjologia sportu w znikomym stopniu koncentruje się na działalności organizacji sportowych, zachowaniach działaczy sportowych i ich funkcjach. Co więcej, można założyć, że socjologowie również traktują organizacje sportowe jako „przezroczyste struktury” działalności jednostek. Nie podejmując przez lata badań nad organizacjami, a poruszając się w innych obszarach badawczych, socjologowie traktowali zapewne kluby sportowe, lub szerzej organizacje sportowe, po prostu jako istniejące podmioty, jednak nie podejmowali się ich szczegółowego zdefiniowania.

Socjologia sportu funkcjonuje w obrębie socjologii od lat sześćdziesiątych XX wieku. W okresie Polski Ludowej rozpoznawana była jako socjologia kultury fizycznej (Wohl 1979). W jej ramach zajmowano się głównie sportem robotniczym, włączając w to analizę klasową (Wanat 1983) i badając kariery sportowców (Pawlak 1983), ale opisywano również rekreację ruchową, zagadnienia związane z ciałem i zdrowiem oraz turystykę kwalifikowaną. W okresie transformacji sport nie znajdował się w centrum zainteresowania socjologów (za wyjątkiem prac np. Zbigniewa

Krawczyka – zob. np. Krawczyk 1992). Dopiero w XXI wieku socjologia sportu mocniej zaistniała wśród dyscyplin socjologii.

O problemach polskiej socjologii sportu szeroko pisze Jakub Ryszard Stempień (2018), wskazując główne problemy, z jakimi boryka się ta subdyscyplina socjologiczna. Pytania o nią stawia również Przemysław Nosal (2018). Odwołując się do tych tekstów, należy zauważyć, że dotychczas w Polsce w tej dziedzinie wiedzy skupiano się na badaniu przede wszystkim obszaru futbolu, a szczególne miejsce zajmowały tu studia nad kibicami i kibickami piłki nożnej, w tym nad istniejącymi czy powstającymi ruchami kibicowskimi, ich strukturą, organizacją czy przemianami tożsamościowymi (Burski 2020; Antonowicz i in. 2015; Kossakowski 2017, 2021; Grodecki 2018; Grodecki i Kossakowski 2019; Antonowicz i in. 2020, 2021; Jakubowska i in. 2021). O zagrożeniu zjawiskiem futbolizacji polskiej socjologii sportu pisał także przywołany już Stempień (2020). W zestawieniu z nadreprezentacją badań dotyczących kibiców i piłki nożnej, w znacznie mniejszym stopniu poświęcano uwagę takim zagadnieniom, jak: powiązania sportu z technologią (Nosal 2014), moda na bieganie (Stempień 2015a, 2015b, 2016, 2017), problemy socjalizacji sportowej i karier sportowców (Lenartowicz 2009, 2017; Lenartowicz i in. 2023; Pawlak 1983), funkcjonowanie polityk publicznych (Woźniak 2015b) czy pozycja i rola kobiet w sporcie (Jakubowska 2014, 2015; Organista 2020a; Organista 2020b; Organista i Mazur 2016; Organista i in. 2021) oraz klasowe uwarunkowania uprawiania i praktykowania sportu (Lenartowicz 2012, 2016).

Przeprowadzono dwa istotne badania uwzględniające tematykę organizacji sportowych. Pierwsze z nich dotyczy studiów nad organizacją Euro 2012, czyli Mistrzostw Europy w piłce nożnej w Polsce i na Ukrainie. Na przykładzie tej imprezy sportowej Renata Włoch (2016) opisuje nie tylko cały okres przygotowań do Mistrzostw Europy, ich przebieg oraz wnioski po zakończeniu rywalizacji sportowej, lecz także – ogólnie – globalny wymiar imprez sportowych i proces globalizowania organizacji związanych ze sportem. Z kolei drugie ze wzmiankowanych badań to praca Konrada Burdyki (2019) poświęcona wiejskim piłkarskim

klubom sportowym. Do obydwu prac powracam szerzej w rozdziale pierwszym. Te dwa studia badawcze wypełniają w pewnym stopniu lukę w badaniach nad organizacjami sportowymi, choć nadal istnieją tu przestrzenie wymagające opracowania, o czym Renata Włoch wspomina również w podręczniku *Socjologia sportu* pod redakcją Honoraty Jakubowskiej i Przemysława Nosala (2017), w rozdziale poświęconym organizacjom sportowym. W tym miejscu warto odnotować też jeszcze jeden podręcznik: *Socjologię kultury fizycznej* pod redakcją Zbigniewa Dziubińskiego, Zbigniewa Krawczyka i Michała Lenartowicza (2019), który jest interesującym kompendium wiedzy z tego zakresu. Znajdują się w nim rozdziały m.in. dotyczące państw i polityki w kontekście sportu, komercjalizacji sportu, które były przydatne w odniesieniu do tematu niniejszej książki.

Kolejna luka badawcza, poza wspomnianym już niedostatkiem badań nad organizacjami sportowymi, dotyczy opracowań na temat sportu w czasie polskiej transformacji ustrojowej. Badacze nie interesowali się ani losami sportowców, ani klubów sportowych w okresie zmian społecznych w Polsce. Podobnie rzecz ma się z całą polityką państwa polskiego w odniesieniu do sportu. Ten obszar działalności został w pewien sposób całkowicie zapomniany. Działacze, trenerzy i sportowcy musieli mierzyć się z nowymi, nieznanymi im zasadami, regułami a także oczekiwaniami narzuconymi przez zmiany systemowe. Ogromna liczba organizacji sportowych zderzyła się z nowym łaodem społecznym, którego fundamentem były narodziny kapitalizmu, początek wolnego rynku oraz demokratyzacja działań społeczno-politycznych.

W dorobku polskiej socjologii wyraźnie brakuje badań łączących socjologię sportu z socjologią organizacji, zwłaszcza zaś umiejscawiających problematykę tych subdyscyplin w okresie postkomunizmu. Stąd pomysł odnalezienia społecznych czynników upadku i trwania klubów sportowych w okresie transformacji ustrojowej w Polsce. Mając na względzie istnienie luki badawczej w odniesieniu zarówno do samych organizacji sportowych (klubów sportowych), jak i do okresu transformacji ustrojowej, rozpocząłem konstruowanie projektu badawczego, którego celem było

z jednej strony wypełnienie tej luki, z drugiej zaś – dokładne opisanie losów klubów sportowych i wskazanie społecznych czynników odpowiadających za procesy zmian instytucjonalnych w organizacjach sportowych. Kluczowym elementem tego badania jest rola aktorów społecznych (działaczy sportowych) w działaniach na rzecz klubów sportowych. W ramach badania postawiono między innymi następujące pytania: Jakie strategie działacze implementowali w okresie przemian ustrojowych? Jakie praktyki organizacyjne wprowadzali? Jak interpretowali wpływ transformacji w polu sportu i funkcjonowania klubów?

Socjologowie w Polsce zajmowali się refleksją nad strategiami jednostek w okresie przemian ustrojowych. Wyróżniali strategie ekonomiczne, demograficzne, społeczne i polityczne. Strategie ekonomiczne odnosiły się do sposobów „zdobywania i kontroli nad zasobami materialnymi” wraz z zabezpieczeniem ich w sytuacji kryzysu. Strategie społeczne dotyczyły „budowania wsparcia grupowego: zrzeszania się i organizowania jednostek w najróżniejszych celach”. Z kolei strategie polityczne odnosiły się do „zasady udzielania poparcia politycznego i aktywizacji politycznej” (Giza-Poleszczuk i in. 2000: 61). O ile strategie demograficzne, dotyczące prokreacji i zawierania małżeństw, nie wydają się przydatne w badaniach nad klubami sportowymi, o tyle pozostałe można z powodzeniem wykorzystać do badań nad funkcjonowaniem klubów w okresie transformacji.

Oprócz przywołanych strategii istotnym elementem jest również traktowanie organizacji jako swoistego wyrazu współczesnego społeczeństwa oraz odnoszenie ich do instytucji społecznych, poprzez które ich członkowie z jednej strony myślą jak organizacje, z drugiej zaś utożsamiają się z nimi (Czarnota-Bojarska 2010; Leyk i Wawrzyniak 2020; Meyer i Rowan 1977). Wszystko to pozwoliło mi umieścić moje badanie w ramie teoretycznej opartej na nurcie nowego instytucjonalizmu, a konkretnie: w ramie koncepcji deinstytucjonalizacji (Oliver 1992) oraz teorii pól (Fligstein i McAdam 2012). Rama ta umożliwiła poszukiwanie najróżniejszych czynników wpływających na przemiany w klubach sportowych. Badania własne pozwoliły mi także zweryfikować i przemodelować np. ramę zaproponowaną przez Christine Oliver (1992). Badanie polskich przykładów

dało mi również podstawę do stworzenia definicji organizacji sportowej opartej na modelu strategicznego pola działania, które wyrasta z teorii pól Neila Fligsteina i Douga McAdama (2012).

Badanie losów klubów sportowych w okresie transformacji ustrojowej w Polsce koncentrowało się z jednej strony na czynnikach umożliwiających przetrwanie klubu w czasie przemian, z drugiej zaś – na czynnikach prowadzących do jego upadku. Czynniki mogły być podobne (lub nawet tożsame), ale przy rozmaitych zależnościach i w różnych uwarunkowaniach dawały zupełnie odmienne rezultaty. Niemniej jednak przeprowadzone przeze mnie badanie było pierwszą empiryczną, jakościową i socjologiczną eksploracją poświęconą takiej problematyce. Mając poczucie, że poruszam się niejako po „ziemi niczyjej”, korzystałem z podejścia badawczego, jakim jest studium przypadku (Yin 2015; Strumińska-Kutra i Kołodkiewicz 2012; Flyvbjerg 2006, 2011), dokładnie mówiąc – z wielokrotnego, eksploracyjnego studium przypadku.

Wybrane przeze mnie przypadki to trzy kluby sportowe z Gdańska: 1) Robotniczy Klub Sportowy **Stoczniowiec** Gdańsk (później: Gdański Klub Sportowy Stoczniowiec Gdańsk); 2) Klub Sportowy **Spójnia** Gdańsk; 3) Gwardyjski Klub Sportowy **Wybrzeże** Gdańsk (później: Gdański Klub Sportowy Wybrzeże Gdańsk).

O doborze przypadków i zastosowanej metodologii szerzej piszę w ostatniej części książki *Suplement – o ścieżkach metodologicznych słów kilka*. Taki układ nie zaburza opowieści o klubach sportowych w transformacji, a czytelnik ciekawy metodologicznych i teoretycznych wyborów będzie mógł spokojnie zapoznać się z nimi w niewymuszony sposób. Dlatego też omówienie całego warsztatu badawczego znalazło się poza nawiasem głównych rozważań dotyczących sportu i transformacji.

W tym miejscu przywołuję dwa – fundamentalne dla poniższego opracowania – pytania:

- 1) Jakie społeczne czynniki powodowały trwanie (reinstytucjonalizację) klubu sportowego w czasie transformacji systemowej?
- 2) Jakie społeczne czynniki powodowały upadek (deinstytucjonalizację) klubu sportowego w czasie transformacji systemowej?

Pytania te stanowią główną oś mojego projektu badawczego. Oprócz poszukiwania odpowiedzi na powyższe kwestie, za cel badania przyjąłem także opisanie losów wybranych klubów sportowych oraz procesów zmian instytucjonalnych, jakim wybrane do analizy kluby sportowe ulegały. Tak sformułowany cel pozwala widzieć w niniejszym projekcie początek drogi w badaniach transformacyjnych losów polskiego sportu, zarówno w wymiarze lokalnym, jak i ogólnopolskim.

Książka składa się z następujących części: wstęp, siedem rozdziałów, zakończenie i suplement dotyczący metodologii badania. Pierwsze trzy rozdziały to swoiste wprowadzenie do opisu studiów przypadku, które zostaną przybliżone w rozdziałach czwartym, piątym i szóstym. Z kolei rozdział siódmy stanowi podsumowanie wyników badań, przybliżające główne wnioski. Oprócz podsumowania całej pracy rozdział ten zawiera również propozycję rekomendacji badawczych. Na końcu znajduje się suplement metodologiczny.

W rozdziale pierwszym prezentuję krótki przegląd literatury dotyczącej socjologii organizacji oraz powstałego pod koniec lat siedemdziesiątych XX wieku nurtu nowego instytucjonalizmu, który tworzy ramę teoretyczną dla badań zaprezentowanych w książce. Trzecia część rozdziału to przegląd studiów nad organizacjami sportowymi. W tym fragmencie prezentuję stan badań nad organizacjami sportowymi w naukach społecznych, zarówno na gruncie międzynarodowym, jak i polskim.

W rozdziale drugim skupiam się na organizacji sportowej – klubie sportowym. Odnoszę się tu do instytucjonalnego wymiaru sportu, który wyraża się w postaci organizacji sportowych. Opisuję rodzaje i typy organizacji sportowych, ich środowisko, cele i zadania. Koncentruję się przede wszystkim na klubie sportowym, który umieszczam w systemie sportu w Polsce, zarówno w okresie socjalizmu, jak i postkomunizmu. Kluczowe jest sformułowanie w tym rozdziale definicji klubu sportowego.

W rozdziale trzecim odnoszę się do samej transformacji systemowej, podejmowanych problemów badawczych w jej kontekście, zarysu definicyjnego transformacji oraz miejsca badań transformacji w socjologii. Główną osią tego rozdziału jest spojrzenie na sport w okresie transformacji.

Ten opis stanowi wstępny zarys problemów, które powstały w czasie transformacji i dotyczyły przede wszystkim klubów sportowych.

Wyniki badań własnych prezentuję po raz pierwszy w rozdziale czwartym. Przedstawiam tu i opisuję losy wielosekcyjnego Robotniczego Klubu Sportowego Stocznowiec Gdańsk. Rozdział zaczyna się rysem historycznym – opisuję historię klubu w czasach Polski Ludowej. Historia z czasów socjalizmu wydaje mi się bowiem kluczowa, stanowi punkt wyjścia przemian transformacyjnych oraz relacji z obszarem gospodarki, jakim – w tym wypadku – był przemysł stoczniowy (przemysł okrętowy). Następnie wskazuję etapy zmian w klubie i jego działalności w okresie transformacji. W rozdziale tym opisuję także to, co działo się z majątkiem klubu – jego materialnymi zasobami w postaci nieruchomości oraz zasobami ludzkimi. Skupiam się też na działaniach i strategiach, jakie podejmowali działacze sportowi, aby sprostać wyzwaniom epoki przemian. W ostatniej części rozdziału przedstawiam losy poszczególnych sekcji sportowych Stoczniewca w okresie transformacji ustrojowej, które ze zmiennym szczęściem prowadziły działalność po wydzieleniu z macierzystego klubu. W rozdziale tym prezentuję więc studium wybranego przypadku w odniesieniu do procesu reinstytucjonalizacji organizacji sportowej.

Z kolei rozdział piąty poświęciłem prezentacji i opisowi losów wielosekcyjnego Klubu Sportowego Spójnia Gdańsk, rozwiązanego w 2001 roku. Podobnie jak w rozdziale poprzednim, zaczynam od historii klubu w czasach Polski Ludowej. Okres socjalizmu wydaje się w wypadku Spójni istotny, ponieważ widoczne są tu relacje klubu sportowego z dość specyficznym obszarem gospodarki, jakim był ruch spółdzielczy. Następnie wskazuję etapy przemian w klubie i jego działalności w pierwszych latach transformacji ustrojowej. W dalszej części przedstawiam okres 1993–2001 i działania grupy osób, które doprowadziły klub do upadku. W rozdziale tym opisuję także, co stało się z majątkiem klubu – jego materialnymi zasobami w postaci nieruchomości. W ostatniej części prezentuję losy sekcji sportowych, które prowadziły działalność po odłączeniu się od gdańskiej Spójni w okresie transformacji.

W rozdziale szóstym prezentuję i opisuję losy wielosekcyjnego niegdyś Gwardyjskiego Klubu Sportowego Wybrzeże Gdańsk. Na wstępie przedstawiam historię klubu w Polsce Ludowej jako punkt wyjścia przemian ustrojowych po 1989 roku. W tym okresie klub związany był z resortem spraw wewnętrznych, a dokładnie – z Wojewódzkim Urzędem Spraw Wewnętrznych i Milicją Obywatelską. W dalszej części rozdziału opisuję losy klubu w okresie transformacji ustrojowej. Wskazuję, jakie znaczenie dla jego funkcjonowania mieli zarządzający nim działacze, przyjmowane przez nich strategie, a także zasoby materialne, w tym posiadana infrastruktura sportowa. Analizuję kluczowe dla ostatnich lat działalności klubu spory pomiędzy osobami chcącymi nim zarządzać, ich decyzje i będące konsekwencją tego zakończenie działalności sportowej. W ostatniej części opisuję losy klubu po jego upadku, skupiając uwagę przede wszystkim na reaktywowanych sekcjach, które w bieżącej działalności czerpią z tradycji GKS Wybrzeże.

Rozdział siódmy poświęcam prezentacji wyników badań, także w kontekście zastosowanych w pracy koncepcji deinstytucjonalizacji oraz teorii pól. W tym rozdziale staram się pokazać, jak badania empiryczne polskich klubów pozwalają zrekapitulować i rozwinąć wymienione propozycje teoretyczne. Ostatni rozdział zawiera również wskazanie ograniczeń badania oraz rekomendacje dla przyszłych badań.

Na końcu książki zamieszczam informacje dotyczące zastosowanej metodologii, celu naukowego, który sobie stawiam, oraz pytań badawczych. Uzasadniam wybór perspektywy badawczej wraz z wykorzystanymi metodami badawczymi. W tej części wskazuję również ramę analityczno-teoretyczną, na której oparta została analiza zebranego materiału empirycznego.